

HANDLINGSPLAN FOR ELEVENE PSYKOSOSIALE LÆRINGSMILJØ I RAUMA KOMMUNE

Innhold

INNLEDNING	3
LOVVERK	3
1. FOREBYGGING.....	4
1.1. Autoritativ klasseledelse	4
1.2. Klasseregler	4
1.3. Inspeksjonsrutiner	5
1.4. Elevundersøkelse av læringsmiljøet 2 ganger pr. skoleår (september og mars)	5
1.5. Elevsamtaler 2 ganger pr. skoleår (oktober og april)	5
1.6. Ulike temaer rundt elevenes psykososiale læringsmiljø tas opp i personalgruppen og elevgruppen	6
1.7. Mobbing og krenkelser som tema på foreldremøter.....	6
1.8. Skole-hjem samarbeid.....	6
2. AVDEKKING	6
2.1. «Ikke anonym spørreundersøkelse Spekter»	7
2.2. Observasjon	7
2.3. Samtaler.....	7
3. STOPPING.....	8
3.1. Konfronteringsmetoden	8
4. ETTERARBEID	8
BEREDSKAPSTEAM MOT MOBBING - PPT.....	8
AKTUELL LITTERATUR	9

Vedlegg 1: Ikke anonym spørreundersøkelse Spekter

Vedlegg 2: Elevsamtale

Vedlegg 3: Årshjul for systematisk arbeid med elevene psykososiale miljø

Vedlegg 4: Konfronteringsmetoden

INNLEDNING

Mål: alle elever skal trives på skolen, og ingen skal utsettes for krenkelser, mobbing, trakassering eller diskriminering.

«Mobbing er fysiske eller sosiale negative handlinger, som utføres gjentatte ganger over tid av en person eller flere sammen, og som rettes mot en som ikke kan forsvare seg i den aktuelle situasjonen.»

(Roland i Mobbingens psykologi, hva kan skolen gjøre? s. 25, Universitetsforlaget 2014.)

«Krenkelse brukes her som et overordnet begrep som rommer både mobbing, diskriminering, vold og rasisme. Mobbing er en form for krenkelse som kjennetegnes av gjentakelse og ulikt styrkeforhold mellom den/de som mobber og den som utsettes for mobbingen. Krenkelser kan være basert på enkelte episoder, hvor et ujevnt styrkeforhold ikke nødvendigvis er til stede»

(Tinnesand i artikkelen En mobbefri skole, er det mulig, Læringsmiljøsenderet)

Kommunenes og skolenes arbeid med elevenes psykososiale læringsmiljø beskrives i denne planen. Planene inneholder fire innsatsområder:

- Forebygging mobbing og krenkelser
- Avdekke mobbing
- Stoppe mobbing
- Etterarbeid ved mobbing

LOVVERK

Opplæringsloven sier følgende om arbeid med elevenes psykososiale miljø:

§ 9a-1. Generelle krav

Alle elever i grunnskolar og vidaregåande skolar har rett til eit godt fysisk og psykososialt miljø som fremjar helse, trivsel og læring.

§ 9a-3. Det psykososiale miljøet

Skolen skal aktivt og systematisk arbeide for å fremje eit godt psykososialt miljø, der den enkelte eleven kan oppleve tryggleik og sosialt tilhør.

Dersom nokon som er tilsett ved skolen, får kunnskap eller mistanke om at ein elev blir utsett for krenkjande ord eller handlingar som mobbing, diskriminering, vald eller

rasisme, skal vedkommende snarast undersøkje saka og varsle skoleleiinga, og dersom det er nødvendig og mogleg, sjølv gripe direkte inn.

Dersom ein elev eller forelder ber om tiltak som vedkjem det psykososiale miljøet, deriblant tiltak mot krenkjande åtferd som mobbing, diskriminering, vald eller rasisme, skal skolen snarast mogleg behandle saka etter reglane om enkeltvedtak i forvaltningslova. Om skolen ikkje innan rimeleg tid har teke stilling til saka, vil det likevel kunne klagast etter føresegnene i forvaltningslova som om det var gjort enkeltvedtak.

§ 9a-4. Systematisk arbeid for å fremje helsa, miljøet og tryggleiken til elevane (internkontroll)

Skolen skal aktivt drive eit kontinuerleg og systematisk arbeid for å fremje helsa, miljøet og tryggleiken til elevane, slik at krava i eller i medhald av dette kapitlet blir oppfylte. Skoleleiinga har ansvaret for den daglege gjennomføringa av dette. Arbeidet skal gjelde det fysiske så vel som det psykososiale miljøet.

1. FOREBYGGING

Mål: alle elever skal oppleve et trygt læringsmiljø

Arbeidet med forebygging av mobbing er forankret i opplæringslovens § 9a-3 som sier at skolen skal jobbe aktivt og systematisk for å fremme et godt psykososialt miljø, der den enkelte eleven skal oppleve trygghet og sosial tilhørighet.

1.1. Autoritativ klasseledelse

«En autoritativ profil fra lærerens side er med stor sikkerhet den beste oppskriften for å oppnå et godt miljø; både sosial trygghet og læringstrykk. En slik profil preges av både støtte og kontroll, knyttet til tydelige standarder. Det autoritative perspektivet handler om å forholde seg til to akser – kontroll og relasjon. Gode relasjoner til elevene vil medvirke til at grensesetting får større gjennomslag og blir mer varig»

(Roland i artikkelen Hva kan skoler gjøre for å forebygge, avdekke og stoppe mobbing, Læringsmiljøsentret)

http://laringsmiljosenteret.uis.no/getfile.php/SAF%20-%20ikke%20legg%20nye%20ting%20her%21/Respekt-nettet/Respekt_temahefte_02_Klasseledelse%281%29.pdf

1.2. Klasseregler

Skolen må utarbeide ordensregler som gjelder for alle klasser. Reglene må være operasjonalisert i personalgruppen, skriftliggjort i klasserommet og operasjonalisert for elevene. Vis til klassereglene ved korreksjon av atferd.

Reglene bør være få, konkrete og formulert positivt (unngå å bruke ikke).

1.3. Inspeksjonsrutiner

Gjennomgås med hele skoles personale ved skolestart. Skriftliggjøring av rutinene plan henger synlig og lett tilgjengelig for skolens ansatte.

Rutiner

Vester, godt synlige voksne ute

Strategisk plassering/ansvarsområder i skolegården

Regler rundt ulike aktiviteter, hva er lov/ikke lov, hvordan håndheves reglene (lik håndhevelse og konsekvens av alle ansatte på skolen)

Inspeksjonsplan

Hvem, når, hvor

Elever med særskilt behov for tilsyn/oppfølging? Navngi hvem som har ansvar for hvem på planen.

Hvem har ansvar for endringer i planen ved fravær?

1.4. Elevundersøkelse av læringsmiljøet 2 ganger pr. skoleår (september og mars)

Bruk «ikke anonym spørreundersøkelse *Spøkter*.

For instruksjon i bruk av spørreskjemaet og selve skjemaet, se vedlegg 1.

Kan gjennomføres i full/halv klasse. Elevene MÅ skrive navn på.

Forsikre elevene om at ingen av medelevene vil få vite hva noen andre elever har svart. Oppfordre dem til å være ærlig, det er viktig for at alle skal ha det bra på skolen.

Resultatene fra undersøkelsen kan avdekke mobbing. I disse tilfeller vil det sannsynligvis være nødvendig å følge opp med observasjon og samtaler før en konkluderer og eventuelt setter i gang med prosedyre for å stoppe mobbingen. PPT kan være behjelpelig i denne prosessen både i forhold til analyse og veiledning i forbindelse med avdekking og stopping.

Analyse av resultatene kan gi en del svar og et innblikk i læringsmiljøet i klassen.

Resultatene kan eventuelt brukes for å legitimere arbeid med læringsmiljøet i klasser med uro.

1.5. Elevsamtaler 2 ganger pr. skoleår (oktober og april)

Elevsamtaler skal gjennomføre med alle elever.

Lag et skjema med sosial og faglig vurdering som eleven har hatt med hjem og besvart sammen med foresatte før han/hun møter til elevsamtalen. Dette er ment som et utgangspunkt for samtalen, men må ikke følges slavisk. Det er viktig at eleven får snakke om tema som han/hun opplever som viktig. For forslag på elevsamtalskjema se vedlegg 2.

I de tilfellene hvor det har kommet frem opplysninger i «Ikke anonym spørreundersøkelse Spekter» som det er nødvendig å utdype, kan dette gjøres i elevsamtalen. Husk at andre elevers svar ikke skal gjengis, ta kun utgangspunkt i opplysninger som har kommet fra eleven selv. I de tilfeller hvor andre elevers opplysninger gir grunn til bekymring for eleven må hvor disse opplysningene kommer fra være anonym for eleven samtidig som en forsøker å få eleven til å bekrefte/avkrefte bekymringen.

1.6. Ulike temaer rundt elevenes psykososiale læringsmiljø tas opp i personalgruppen og elevgruppen

Skolen utarbeider et årshjul hvor ulike temaer fordeles gjennom året. I tillegg legges det inn rutiner ved skolen, som for eksempel gjennomgang av inspeksjonsrutiner. Sosiale aktiviteter som er med på å bygge skolens psykososiale miljø bør også legges inn i planen. Eksempel på dette kan være ulike felles samlinger, aktivitetsdager o.l.

Temaene som er bestemt i årshjulet må drøftes og operasjonaliseres i personalgruppen for å oppnå en felles forståelse før temaene formidles og operasjonaliseres i elevgruppen. Hovedmålet blir å skaffe en felles forståelse rundt temaet. F.eks. Hvordan språkbruk er akseptabel? Hva er en krenkelse? Hva når noen krenker andre uten at det er tilsiktet? Hvordan reagerer vi som voksne på krenkelser vi opplever?

Se forslag på årshjul i vedlegg 3.

PPT kan brukes for å øke kompetansen innen ulike temaer knyttet til skolens psykososiale læringsmiljø både blant ansatte, elever og foresatte.

1.7. Mobbing og krenkelser som tema på foreldremøter

Snakk om skolens arbeid rundt dette. Beskriv hva skolen gjør og vis til planer.

1.8. Skole-hjem samarbeid

Læreren som den profesjonelle

Respekt

Foreldre har ulike bakgrunner og forståelse, sosioøkonomisk status. Lærerne er de profesjonelle i dette forholdet og bør hjelpe foresatte til å mestre foreldre-oppgaven.

«En forutsetning for samarbeid er vilje til å lytte til hverandre og se situasjoner fra den annens perspektiv»

2. AVDEKKING

I opplæringsloven §9a-3, 2. avsnitt står det:

«Dersom nokon som er tilsett ved skolen, får kunnskap eller mistanke om at ein elev blir utsett for krenkjande ord eller handlingar som mobbing, diskriminering, vald eller rasisme, skal vedkommande snarast undersøkje saka og varsle skoleleiinga, og dersom det er nødvendig og mogleg, sjølv gripe direkte inn.»

Dette innebærer at en ansatt ved skolen som har mistanke om eller har fått melding om at en elev blir mobbet/krenket må varsle skole ledelsen.

Videre må skoleledelse og lærere sette inn nødvendige tiltak for å undersøke tilfellet.

I de tilfeller hvor ansatte ved skolen får melding om mobbing/krenkelses fra en utenforstående skal det fattes enkeltvedtak med en gang. Her skal det komme frem hvordan skolen skal undersøke og avdekke tilfellet.

Når det er en ansatt ved skolen som selv har fått mistanke om at mobbing foregår, skal han/hun melde fra til skoleledelsen og saken må undersøkes/avdekkes. Det er ikke nødvendig å fatte enkeltvedtak på denne undersøkelsen. Enkeltvedtak fattes først når mobbing er avdekt.

2.1. «Ikke anonym spørreundersøkelse Spekter»

Spørreundersøkelsen bør brukes forebyggende to ganger pr. skoleår, men er også et godt verktøy for å avdekke mobbing når en har mistanke eller fått melding fra elever/foreldre om at mobbing skjer.

2.2. Observasjon

Etter en har gjennomført spørreundersøkelse bør en observere for å få bekreftet/avkreftet bekymringer som er avdekt. I observasjonene må en få tak i og skrive ned hvordan elevene snakker til og om hverandre, hvilke signaler de gir hverandre, og hvordan de handler i forhold til hverandre på godt og vondt. Gjennom gjentatte observasjoner kan en fange opp mønster i samhandling som en i dagliglivet ikke ser så lett.

Når en skal forsøke å avdekke mobbing gjennom observasjon, trenger en å ha noen holdepunkter for hva en skal se etter: kroppslige bevegelser, kroppslige forflytninger, kroppslig plassering, gester, uttrykk i øyne og ansikt, øyekontakt, ord-lyder-tonefall og handlinger. I tillegg er det viktig å gjøre et godt grunnarbeid før en begynner å observere.

Skult mobbing dreier seg om stadig psykisk plaging av et offer. Plagingen foregår i stor grad gjennom verbale og nonverbale uttrykk, samt indirekte krenkende handlinger.

Se i heftet Innblikk av Tove Flack for nærmere beskrivelse av observasjon.

2.3. Samtaler

Har en mistanke eller fått melding om mobbing bør en samtale med elevene. Det er ikke nødvendig å navngi hvem eller hva det gjelder, men en kan snakke med på et generelt grunnlag og spørre om de vet om eller bekymret for at mobbing foregår i skolemiljøet. Bruk samtaler til å skape en god og trygg relasjon slik at elevene kanskje kommer selv og forteller om det de eventuelt ved.

I de tilfellene hvor det kommer frem informasjon i Spekter som en ønsker utdypet bør en snakke med elevene om dette.

I en samtale kan en også bruke informasjon fra observasjoner for å få utdypet det en har sett og undrer seg på.

3. STOPPING

Alle krenkelser en er vitne til skal stoppes på stedet. I de tilfeller hvor mobbing blir avdekt er det nødvendig med en grundig og korrekt prosess når en skal stoppe det. Det anbefales å benytte konfronteringsmetoden.

3.1. Konfronteringsmetoden

Når mobbing er avdekket gjennom undersøkelse, observasjoner eller opplysninger fra medelever og foreldre må skolen handle. Prinsippene i denne prosedyren er velprøvd og effektive.

Mobbing skal aldri mekles.

Samtalene med de involverte elevene og foreldre bør føres av den læreren som har hovedansvaret for elevene, dersom dette er en lærer som har tillit, er trygg og har en god relasjon til elevene. Om dette ikke er tilfellet må en annen ta saken. Det kan være en annen lærer, rådgiveren, sosiallæreren eller en annen på skolen. PPT kan også gjøre det. Prinsipielt er det gunstig at samtalene føres av en som har mye med elevene å gjøre.

Det krever kunnskap, forarbeid og øving for å gjennomføre konfronteringsmetoden. PPT har god kjennskap til metoden og kan benyttes som veileder og diskusjonspartner før og i prosessen. Læreren som skal gjennomføre samtalene oppfordres til å øve med en kollega på forhånd.

Det er viktig at samtalene tas i «riktig» rekkefølge. Se vedlegg 4 for mal over samtalene.

4. ETTERARBEID

Har konfronteringsmetoden hatt ønsket effekt roer plagerne seg umiddelbart. Det er viktig å ivareta både offer og plager. Begge parter skal ha en følelse av at læreren liker dem.

Vær oppmerksom på at selv om konfronteringsmetoden har hatt ønsket effekt blusser ofte mobbingen opp igjen etter 2-3 uker. Plagerne prøver å gjenvinne makten.

I ettertid av en mobbesituasjon bør en følge plager og offer tett gjennom observasjon og samtaler i lang tid etter at plagingen er stoppet. Ha en tett dialog med foreldrene til alle involverte for tidlig å kunne fange opp om plagingen tar til igjen. Hvis det synes nødvendig må en gjenta konfronteringsmetoden. Etter ca. 1-2 måneder er det lurt å ta en kontroll av læringsmiljøet med Spekter undersøkelsen.

BEREDSKAPSTEAM MOT MOBBING - PPT

Gjennom skolering, i regi av fylkesmannen og Læringsmiljøsentret i Stavanger, har PPT tilegnet seg kunnskap og metoder for å jobbe med elever psykososiale læringsmiljø. Kunnskapen og metodene kan brukes som generell forebygging på skole- og klassenivå. Eller de kan brukes der en ønsker en utvikling eller endring i det psykososiale miljøet eller for å stoppe mobbing.

AKTUELL LITTERATUR

Flack, Tove, *Innblikk* (2010) Stavanger: Universitetet i Stavanger, Senter for Atferdsforskning

Løvoll, Jorun Grønset og Jensen, Nina, *Klasseledelse og relasjonsbygging. Metoder og øvelser* (2014) Oslo: Pedlex

Opplæringsloven Kap. 9

Roland, Erling (red.) *Problemløsningsmodeller* (2015) Oslo: universitetsforlaget

Roland, Erling, *Mobbingsens psykologi. Hva kan skolen gjøre?* (2014) Oslo: Universitetsforlaget

Roland, Pål, *Problematferd i skolen. Hvordan pedagoger håndterer aggressiv atferd* (2011) Stavanger: Senter for atferdsforskning
http://laringsmiljosenteret.uis.no/getfile.php/L%C3%A6ringsmilj%C3%B8senteret/Pdf/Respekt_temahefte_Problematferd.pdf

Spurkeland, Jan og Lysebo, Marit Onshuus, *Relasjonskompetanse i skolen* (2016) Oslo: Pedlex

Vold, Elin Kragset (red.) *Mobbefritt læringsmiljø. Temahefte*. Stavanger: Nasjonalt senter for læringsmiljø og atferdsforskning
<http://laringsmiljosenteret.uis.no/getfile.php/L%C3%A6ringsmilj%C3%B8senteret/Pdf/Prosjekt%20og%20program/laringsmiljoprojektet/Mobbefritt%20l%C3%A6ringsmilj%C3%B8.pdf>